

K. Kerim'e Göre İnsanın Yaratılışı Ruh ve bedenden meydana gelen Allah'ın yeryüzündeki halifesi. Âdem, beşer. Canlılar arasında en üstün olanı. Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i şeriflerde insan kelimesi "ins, nas" ve "İbn Âdem" gibi ifadelerde kullanılmıştır. İslam, insanın temel zelliğinin yaratılmış bir varlık olduğunu bildirir. İnsan kendiliğinden, tesadüfen veya sebeplerin birleşmesiyle varolan bir canlı değil, mesela evrim teorisinde iddia edildiği gibi maymundan değil-bilakis Allah'ın yaratmış olduğu bir varlıktır. Böylece insandaki yaratılma zelliğini de ortadan kaldırmaktadır. O'nun ilâhîlik veya kendiliğinden olma zelliğini de ortadan kaldırmaktadır. Çünkü Ezel ve Ebed olan sadece Allah'tır. Diğer canlı-cansız bütün her şey sonradan var edilmiştir. İnsanın yaratılışı O'nun gereksinimi olan bütün her şeyin yaratılmasından sonra gerçekleşmiştir. Böylece insan, yeryüzünde bulunan bütün yaratılmışların üzerine halife tayin edilmiştir. Allah'ın yeryüzündeki halîfesi ve yaratılmışların en şerefli olan insanın yaratılışını Kur'an-ı Kerim şöyle ifade etmektedir:

1608;1614;1604;1614;1602;1614;1583;1618;
1582;1614;1604;1614;1602;1618;1606;1614;1575;
1575;1604;1618;1575;1616;1606;1618;1587;1614;1575;1606;1614;
1605;1616;1606;1618;
1589;1614;1604;1618;1589;1614;1575;1604;1613;
1605;1616;1606;1618; 1581;1614;1605;1614;1571;1613;
1605;1614;1587;1618;1606;1615;1608;1606;1613; "Andolsun ki, biz insanı (Âdem'i) kuru bir topraktan, sırtından retlenmiş bir balıktan yarattık" (el-Hicr, 15/26); 1608;1614;1604;1614;1602;1614;1583;1618;
1582;1614;1604;1614;1602;1618;1606;1614;1575;
1575;1604;1618;1575;1616;1606;1618;1587;1614;1575;1606;1614;
1605;1616;1606;1618;
1587;1615;1604;1614;1575;1604;1614;1577;1613;
1605;1616;1606;1618; 1591;1610;1606;1613; ()
1579;1615;1605;1617;1614;
1580;1614;1593;1614;1604;1618;1606;1614;1575;1607;1615;
1606;1615;1591;1618;1601;1614;1577;1611; 1601;1609;
1602;1614;1585;1614;1575;1585;1613;
1605;1614;1603;1610;1606;1613; () 1579;1615;1605;1617;1614;
1582;1614;1604;1614;1602;1618;1606;1614;1575;
1575;1604;1606;1617;1615;1591;1618;1601;1614;1577;1614;
1593;1614;1604;1614;1602;1614;1577;1611;
1601;1614;1582;1614;1604;1614;1602;1618;1606;1614;1575;
1575;1604;1618;1593;1614;1604;1614;1602;1614;1577;1614;
1605;1615;1590;1618;1594;1614;1577;1611;
1601;1614;1582;1614;1604;1614;1602;1618;1606;1614;1575;
1575;1604;1618;1605;1615;1590;1618;1594;1614;1577;1614;
1593;1616;1592;1614;1575;1605;1611;1575;
1601;1614;1603;1614;1587;1614;1608;1618;1606;1614;1575;
1575;1604;1618;1593;1616;1592;1614;1575;1605;1614;
1604;1614;1581;1618;1605;1611;1575;

اُمَّ
اَنْشَاْنَاهُخَلْقًا
اخَرَ
فَتَبَارَكَ
اللّهُ
اَحْسَنُ
الْخَالِقينَ) "Andolsun ki biz insanı (Ädem'i) süzülmüş bir çamur (ve hülâsasın) dan yarattık. Sonra onu (yani Ädem'in evlatlarını) bir nutfе kılıp, sağlam bir karargahta (rahimde) yerleştirdik. Sonra o nutfeyi uyuşmuş kan olarak yarattık. Arkasından o kanı bir parça et olarak yarattık ve o eti kemik (üzerin)e et giydirdik. Sonra onu (rahimde) başka bu hilkat olarak inşa ed(ip ruh üfle)dik. (Bütün hüküm ve kudretinde) yaratanların en güzeli olan Allah'ın şanı ne güzel ve ne yücedir" (el-Müminîn, 23/12-16). Allah, ilk insan ve ilk Peygamber ola Hz. Ädem'in eşi Hz. Havva'yı da şöyle yarattığını anlatmaktadır: يَااَيُّهَاالنَّاسُاتَّقُوارَبَّكُمُالَّذىخَلَقَكُمْمِنْنَفْسٍوَاحِدَةٍوَخَلَقَمِنْهَازَوْجَهَاوَبَثَّمِنْهُمَارِجَالًاكَثيرًاوَنِسَاءً "Ey insanlar, sizi tek bir nefisten (Hz. Ädem) (a.s)'dan yaratan ve ondan zevcesini (Hz. Havva'yı) vücuda getiren ve her ikisinden birçok erkekler, ve kadınlar türeten Rabbiniz (e karşı şirk ve isyan)dan sakının..." (en-Nisa, 4/1). Görüldüğü gibi, insanın yaradılışı hakkında kesin ve net bilgiler veren Kur'an insanın tek yünlü maddî bir varlık değil, manevi yünü de bulunan bir canlı olduğunu bildirmiştir. Günümüz teknolojisinin, fen ilimlerinin, psikolojinin, sosyolojinin yarım ve eksik olarak ele aldığı insan üzerindeki çalışmalar İslâm öğretilerinin cüz'i bir kısmını oluşturmaktadır. Çünkü insanoğlunun sahip olduğu "ruh" kavramı Allah'ın insana olan bir lütfudur. Böylece insanoğlunda bulunan beden ve ruh ikilisi tek bir canlıda toplanarak insan sûretinde vücut bulmuştur. Bu nedenle Allah yeryüzünde kendi kanunlarının tatbik edilmesi için O'na halifelik görevi yüklemiştir: وَهُوَالَّذىجَعَلَكُمْخَلَائِفَالْاَرْضِ

وَرَفَعَ
بَعْضَكُمْ
فَوْقَ
بَعْضٍ
دَرَجَاتٍ
لِيَبْلُوَك
15;مْ فى مَا
اتيكُمْ
اِنَّ
رَبَّكَ
سَريعُ
الْعِقَابِ
وَاِنَّهُ
لَغَفُورٌ
رَحيمٌ "Ve O, (o Hâlik-ı
Zîşan)dır ki, sizi yeryüzünde halife kıldı. Ve verdiği şeylerde sizi imtihana
tâbi tutmak için bazınızı bazınızın üzerine derecelerce yükseletti.
Şüphe yok ki, senin Rabbin cezası çabuk olandır. Ve muhakkak ki, O gafûrdu,
rahîmdir." (el-En’am, 6\165) İnsanın sorumluluğu Allah'ın yeryüzünde
halifesi olması hasebiyle büyük bir sorumluluk yüklenen insanoğlunun bu durumu
Kur'an-ı Kerîm'de şöyle anlatılmaktadır:
اِنَّا
عَرَضْنَا
الْاَمَانَة
14; عَلَى
السَّموَاتِ
وَالْاَرْضِ
وَالْجِبَال
16; فَاَبَيْنَ
اَنْ
يَحْمِلْنَه
14;ا
وَاَشْفَقْن
14; مِنْهَا
وَحَمَلَهَا
الْاِنْسَان
15; اِنَّهُ
كَانَ
ظَلُومًا
جَهُولًا "Biz emaneti göklere,
yere ve dağlara arz ettik de, onlar onu (emaneti, yerine getiremeyecekleri korkusuyla)
yüklenmekten yüz çevirdiler ve bundan endişeye düştüler. (Bunun
içinde üzerlerinden alınmasını rica ettiler). Fakat onu (emaneti) insan yükledi.
Böylelikle o, (nefsine) çok zulmetti ve (âkıbetinden) cahil oldu" (el-Ahzâb,
33/72). Efendimiz (a.s) de bu sorumluluğun zayiini kıyamet alameti olarak görüş ve
şöyle buyurmuştur, وعن أبى
هريرة رَضِىَ
اللّهُ عنهُ

قال: قالَ
رَسُولُ
اللّهِ: إذا
ضُيِّعتِ
الامانةُ
فانتظرِ
السّاعةَ: قيل:
وَكَيْفَ
إضَاعَتُهَا
67; قال: إذا
وُسِّدَ
الامرُ إلى
غيرِ أهلهِ: Ebu Hülreyre
(r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdu ki: "Emanet kaybedilince kıyameti bekleyin."
"Emanet nasıl kaybolur?" diye sordular. "İşler ehil olmayanlara teslim edilince" diye cevapladı."
(Buhârî, Rikak 35, İlm 2.) Vücut olarak zayıf ve ömrünün kısalığı
sebebiyle fani olan insanın yüklendiği sorumluluk gerçekten
büyüktür. Eğer bu sorumluluğun farkında olur ve kendisini Allah'a
götüren ilmi öğrenirse Allah yolunda yürüyerek O'na ulaşır. Bu da
Allah'la kendi arasındaki tüm engellerin kaldırılması ile mümkündür.
Şüphesiz ki Allah insanın bu sorumluluğunu yerine getirebilmesi için âciz
bırakmamış ve onu ilim, irade ve akılla destekleyerek yaratılmışların en üstünü
kılmıştır. Zaten insanın sorumluluğu bahsedilen bu üccedil; özellikten dolayıdır.
Yoksa Allah insanı gücünün yetmeyeceği ve aklının almayacağını
yüklememiştir. İnsan yaratılış olarak İslâm'a meyillidir. Bu konuda Hz. Peygamber
(s.a.v)'in وعن أبى
هريرة قال: قال
رسولُ اللّهِ:
مَامِنْ
مولودٍ إلاّ
يولدُ علَى
الفطرةِ ثم
يقولُ اقرؤا
«فِطرَةَ
اللّهِ التى
فطَرَ
النّاسَ
علَيْهَال
فأبَواهُ
يُهَوِدَان
16;هِ أوْ
يُنَصِّرَان
16;هِ أوْ
يُمجّسَانِه
16; كَمَا
تُنْتِجُ
البَهيمةُ
بَهِيمةً

جَمْعَاءَ،
هلْ تُحسونَ
فيهَا من
جَدْعاءَ
حتَّى
تكونُوا أنتم
تجدعُونَهَا
قَالُوا يا
رسُولَ
اللّهِ:
أفَرأيْتَ من
يَمُوتُ
صَغِيراً؟
قَالَ: اللّهُ
أعْلَمُ
بِمَا
كَانُوا
عَامِلِينَ Ebu
Hüreyre (r.a) anlatıyor; Hz. Peygamber (a.s): "Her çocuk fitrat üzerine doğar"
buyurdu ve sonra da "Şu ayeti okuyun" dedi: "Allah'ın yaratılıştâ verdiği fitrat..." (Rum, 30). Sonra
Resûlullah (a.s) sözünü şöyle tamamladı: "Çocuğu anne ve
babası Yahudileştirir veya Hristiyanlaştırır veya Mecusileştirir. Tıpkı hayvanın doğurunca, azaları
tam olarak yavru doğurması gibi. Siz kesmezden önce, kulağı kesik olarak doğmuş hayvana
rastlar mısınız?" Dinleyenler: "Ey Allah'ın Rasûlü, küçükken
ölenler hakkında ne dersiniz (cennetlik mi, cehennemlik mi?) diye sordular. Hz. Peygamber
(a.s) şu cevabı verdi: "(Yaşasalardı) nasıl bir amel işleyeceklerdi Allah daha iyi bilir."
(Buhârî, Cenâiz 80, 93; Müslim, Kader 22, (2658); Muvatta, Cenâiz.
52, (1, 241); Tirmizî, Kader 5, (2139); Ebu Dâvud, Sünnet 18, (4714)).
sözleri bunu teyit etmektedir. Yine insanın en güzel biçimde yaratılması Kur'an-ı
Kerîm'de şöyle anlatılır: لَقَدْ
خَلَقْنَا
الْاِنْسَان
14; فى اَحْسَنِ
تَقْويمٍ "Biz, şüphe yok ki
insanı, ahsen-i takvimde (düzgün bir şekilde, güzel bir suretin mükemmel
bir mizacın ve çeşitli duyuların sahibi, gizli kabiliyetlere mâlik ve ilahi emanetin
yüklenicisi olarak) yarattık" (et-Tin, 95/4). İnsanlar arasındaki ilişkiler ve toplum hayatının
düzene konulmasında tek etken dindir. Değişik inanç, sahibi toplumlar tevhit
çizgisini koruma görevi verilen peygamberlerin tebliğ ettiği İslâm'la aralarında
geçen mücadeleler olarak tarif edilebilecek insanlık tarihi tevhid ve şirkin tarihi
şeklinde de tanımlanabilir. Yani insanlar ya kâfirler ya da mümin. Ayın zamanda bu,
cemiyetler ve milletler için de söz konusu olup; cemiyeti oluşturan insanların meydana
getirdiği sistemler ya İslâm akidesi üzere dirler ya da değildir. Kâfirler tek millet
olduğu gibi müslümanlar da tek millettir. Ancak İslâm milletini oluşturan insanlar
arasında üstünük ancak takvada söz konusudur. Yoksa insanların makam
mevki ve para derecesinden üstünüğü gerçek
üstünük değildir. اِنَّ
اَكْرَمَكُم

18; عِنْدَ
اللّهِ
اَتْقيكُمْ
اِنَّ اللّهَ
عَليمٌ
خَبيرٌ " ...Şülphesiz ki Allah'ın katında sizin en şerefliiniz en takvalı olanınızdır. Muhakkak ki Allah (soy, nesep ve mevkiinizi) çok iyi bilendir..." (el-Hucurat, 49/13) Yaratılış Gayesi İnsan, akıl, ilim ve iradeyle beden ve ruhtan ibaret olan bir varlık olduğu için bu yaratılışın bir gayesi olması dâ doğaldır. İnsan beden&iicirc; olarak madd&iicirc; tarafını, rûh&iicirc; yönüyle de maneviyatını eşit tutacak bir yaşantı içerisinde hayatını sürümek zorundadır.
وَمَا
خَلَقْتُ
الْجِنَّ
وَالْاِنْسَ
اِلَّا
لِيَعْبُدُونِ "Cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" (ez-Zâriyât, 51/56). İbadetin anlamı doğrudan doğruya insan varlığının gayesini teşkil etmektedir. İbadet aynı zamanda insanın yapması gerekli olan bir görevdir. Dolayısıyla ibadet, belirli hareketlerden çok daha geniş ve şümûllüdür. Allah'a ibadet, insanoğlunun şartları aşıp O'na yönelmesi ve O'nun kanunları çerçevesinde tavizsiz, engellemelere aldirmeden yalnız Allah'ın kulluğunun şuuruna ererek yapılabilir... Aksi halde bahşedilmiş sınırlı özgürlüklerle nefis, şeytan tuğyandan oluşan bir yaşamla ne Allah'ın kulluğunu ne de insan olduğumuzun şuuruna erebiliriz. İnsan Muhteremdir; Bir İnsan Öldüren Bütün İnsanlığı Öldürüş Gibi Olur:
مَنْ قَتَلَ
نَفْسًا
بِغَيْرِ
نَفْسٍ اَوْ
فَسَادٍ فِى
الْاَرْضِ
فَكَاَنَّمَاقَتَلَ
النَّاسَ
جَميعًا
وَمَنْ
اَحْيَاهَا
فَكَاَنَّمَاَحْيَا
النَّاسَ
جَميعًا “..her kim bir şahsı, bir şahıs mukabilinde veya yerdeki bir fesattan dolayı olmaksızın öldürürse sanki bütün insanları öldürüş gibi olur ve her kim de bir şahsın hayatını kurtarırsa sanki bütün insanları ihya etmiş gibi olur.” (el-Maide, 5\32)
عن الاحنف بن
قيس قال:
خَرَجْتُ

أُرِيدُ هذَا
الرَّجُلَ
فَلَقِيَنِى
أبُو
بَكْرَةَ.
فَقَالَ:
أيْنَ
تُرِيدُ يَا
أحْنَفُ.
قُلْتُ:
أُرِيدُ
نُصْرَةَ
ابْنِ عَمِّ
رَسُولِ
اللّهِ.
فقَالَ:
ارْجِعْ،
فإنِّى
سَمِعْتُ
رَسُولَ
اللّهِِ
يَقُولُ: إذَا
تَوَاجَهَ
الْمُسْلِمَ
75;نِ
بِسَيْفَيْه
16;مَا،
فَالْقَاتِل
15;
وَالْمُقْتُ
08;لُ في
النَّارِ.
فقِيلَ: يَا
رَسُولَ
اللّهِ، هذَا
الْقَاتِلُ
فَمَا بَالُ
الْمَقْتُول
16;؟ قَالَ:
إنَّهُ كَانَ
حَرِيصاً على
قَتْل
صَاحِبِهِ. Ahnaf İbnu Kays (r.a)
anlatıyor: "Şu adamı kastederek (evden) çıkmıştım. Yolda Ebu Bekre (r.a)'ye rastladım. "Ey
Ahnaf nereye gidiyorsun?" dedi. "Rasulullah (a.s)'ın amcaoğluna yardım etmeyi arzu ediyorum!"
dedi. "Dön! dedi. Zîra ben, Rasulullah (a.s)'ın şöyle söylediğini
işittim: "İki Müslüman kılıçlaryla birbirlerinin üzerine yürürlerse
öldüren de ölen de ateştedir!" (Bu söz üzerine Resul-i Ekrem'e): "Ey

Allah'ın Resûl-i Katili anladık ama maktul niye ateşte?" diye sorulmuştu. "Cedil;nk; o da kardeşini ld;rmek hırsı taşıyordu!" cevabını verdi. -Bir başka rivayette ise: "O da kardeşini ld;rmek istemişti" demiştir.- [Buhârî; Diyâret 2, Fiten 10; Müslim, Fiten 14, (2888); Ebu Davud, Fiten 5, (4268); Nesâî; Tahrim 29, (7, 125).] Merhamete ve Merhamet Etmeye Layıktır; 1593;1606; 1580;1585;1610;1585; 1585;1614;1590;1616;1609;1614; 1575;1604;1604;1617;1607;1615; 1593;1614;1606;1618;1607;1615; 1602;1575;1604;: 1602;1575;1604;1614; 1585;1587;1608;1604;1615; 1575;1604;1604;1617;1607;: 1604;1575;1614; 1610;1614;1585;1618;1581;1614;1605;1615; 1575;1604;1604;1617;1607;1615; 1605;1614;1606;1618; 1604;1575;1614; 1610;1614;1585;1618;1581;1614;1605;1615; 1575;1604;1606;1617;1614;1575;1587;1614; Hz. Cerîr (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Allah, insanlara merhamet etmeyene rahmette bulunmaz." [Buhârî; Tevhîd 2, Edeb 27; Müslim, Fedâil 66, (2319); Tirmizî; Birr 16, (1923).] Sosyal Acedil;ıdan İnsan İnsan, d;nya ;zerinde yaşayan en gelişmiş ve kıymeti bir varlıktır. Fakat, insanın yaratılıştan gelen bu değerli ;zelliği; yaradılışına uygun olmayan eğitim ve sosyal d;zenler yoluyla yıpranmakta ve giderek bozulmaktadır. İslâm'ın ezelî; ve ebedî; mesajı Kur'an-ı Kerim'e g;re, insana hilâfet g;revinin verilmesi hem klasik anlamda insan haklarını, hem de sosyal hakları kapsamaktadır. Kişinin yaşama hakkı hukûkî; g;venceye kavuşturulduğu gibi, insana irade ;zg;rl;ğ; verilmiş olduğu i;cedil;in, d;ş;nce ;zg;rl;ğ; de tanınmıştır. D;ş;nce ;zg;rl;ğ;n; bir ;cedil;er;evesi ve sınırı s;iz konusu değildir. (H;seyin Hatemî;,"İslam'da İnsan Hakkı ve Adalet Kavramları", Doğuda ve Batı'da İnsan Hakları,s.1-11.) Kur'an, insan ile ilgilendiği oranda hi;cedil;bir şeyle ilgilenmemiş ve ihtimam g;stermemiştir. Her şeyden ;nce o, insanın tarifiyle işe başlar. Bunu tertip a;cedil;ısından olsun, n;zul a;cedil;ısından olsun gayet net olarak g;rebiliriz. N;zul itibariyle ilk ayete bakarsanız, Kur'an'ın nasıl başlamış ve insanın tarifine y;nelip onu tarif etmiş, asımı ve kaynağını nasıl a;cedil;ıklamış olduğu g;rl;ı; Buyrulur ki: 1575;1616;1602;1618;1585;1614;1575;1618; 1576;1616;1575;1587;1618;1605;1616; 1585;1614;1576;1617;1616;1603;1614; 1575;1604;1617;1614;1584;1609; 1582;1614;1604;1614;1602;1614; () 1582;1614;1604;1614;1602;1614; 1575;1604;1618;1575;1616;1606;1618;1587;1614;1575;1606;1614; 1605;1616;1606;1618; 1593;1614;1604;1614;1602;1613; "Yaratan rabbinin adıyla oku. O, insanı bir kah pıhtısından yarattı" (el-Alâk, 96/1-2). Mushaf'taki tertibi itibariyle de Kur'an'ın ilk ayetleri insandan s;iz ederek başlamış, onu m;min, m;nkir ve m;nafık olarak ;cedil;e ayırmış, sonra da bu ;cedil; gruba birden hitap buyurarak, onların kimliklerini anlatmış ve onların yery;z;nde ;cedil;ıkış kıssalarını kendilerine nasıl haber vermiş Allah insanı, bu cehalet ve şaşkınlığı ;zere terk etmemiş, onu evham ve hayalleriyle baş başa bırakmamıştır. Aksine emrine almakla m;kellef bir kitapla tanıtmıştır. Yaratıcı, insana yery;z;n; imar etme

görevini yüklemeyi de dilemiştir. Ona yüklediği bu görevi yerine getirmesi için, etrafında bulunan eşyayı ve kendini kuşatan hayatı emrine almakla yetkili kılmıştır (Ramazan el Buti, Kur'an'da İnsan ve Medeniyet, İstanbul 1987, s. 38, 41). İslam, insana yalnız bir yükümlülük değil, tam hak; yükümlülük; bir sorumluluk tanıdır: 1- İsmet ve himayede sorumluluk. 2- İzzet ve efendilikte sorumluluk. 3- İstihkak ve kazanılacak hakta sorumluluk.

İnsan, insan olması hasebiyle sorumludur:

1608;1614;1604;1614;1602;1614;1583;1618;
1603;1614;1585;1617;1614;1605;1618;1606;1614;1575;
1576;1614;1606;1609; 1575;1583;1614;1605;1614; "Biz
Allah'ın kıldığını kıldık" (el-İsra, 17\70) Bu
sorumluluklarına en geniş, en eskisi, en umumi ve en devamlısı, bu saydıklarımızdan birincisidir ki, insan o yükümlülüğe doğuştan, hatta ana rahmindeki cenin halinden itibaren nail olur. Öyle bir sorumluluk ki, onu kazanılması için ne maddi ve ne de manevi bir karşılık vermez.

Herşeyden önce bu, dokunulmazlık ve masuniyet demektir. Devamlılık arzeder. İslam kanunu bu hakkı bütün insanlığa, erkek veya kadın, beyaz veya siyah, zayıf veya kuvvetli, fakir veya zengin herhangi bir millet veya kabile farkı gözetmeden, devamlı olarak bütün insanlığa tanıyor, yayıyor, ilan ediyor ki, bu tanınan sorumlulukla insan; doğuştan, İslam kanunu nazarında, her kim olursa olsun; kanı akıtılmaktan, ırzı tecavüzden, cins değiştirilmekten, vatanından atılmaktan, hürriyeti yalancılık ve dolandırıcılık yollarıyla ihlal edilmekten masundur, korunmuştur. Herkese İslam'da bir insanlık hakkı ve sorumluluk; tanınmıştır. Herkesin bir koruyanı vardır. (Abdullah Draz, İslam'ın İnsana Verdiği Değer, İstanbul 1983, s. 46).

Not: Bu metin Şamil İslam Ansiklopedisi "İnsan" maddesinden değişiklik yapılarak alınmıştır.

[İslam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)